

Costea voievod, pomenit numai în Pomelnicul de la Bistrița, trebuie să fi avut un rost în Moldova, de i-a fost inserat numele în lista domnilor. Pe acesta îl considerăm ca un feudal puternic, care a putut rîvni o dată la domnie¹.

Tot într-o corespondență papală se vorbește despre o Margareta de Siret, doamna Valahiei Mici. Astfel, în 1377, la curia papală, de data aceasta prin dominicani, se primeau scrisori ale acestei doamne, la care se răspundea la 28 ianuarie 1378. Papa se adresa către « Margarita di Cereth, domina Valachia Minoris ». Dacă comparăm această adresă cu cea similară din 1370 către Clara din Țara Românească, (*nobilis mulieri relicte quondam Alexandri ueida in Valachia vidue*) se vede deosebirea de fond: în timp ce Clara este o femeie nobilă, văduva unui voievod, Margareta este numai « doamnă ». Acestui termen nu-i putem atribui echivalentul de « suverană », căci unui astfel de drept prin succesiune se împotrivesc procedura moldovenească după care domni erau aleși. De altfel, nu cunoaștem un caz în istoria noastră din care să rezulte dreptul de a fi doamnă vreo fiică de domn. Dacă Margareta ar fi avut vreo legătură de familie cu Lațcu voievod, care la data aceasta nu mai trăia, curia papală nu putea să fi uitat de propunerile nu tocmai vechi ale acestuia și ar fi amintit în vreun fel oarecare de raportul existent între ea și Lațcu. Nu putem decât să presupunem că în acel moment curia papală nu cunoștea situația matrimonială a doamnei Margareta de Siret, dar nici nu o putea socoti văduvă. Sau, fiindcă în Moldova din acel timp erau frământări religioase, papa a preferat să le ignoreze și să stăruie numai asupra doamnei catolice. Păstrîndu-se tăcere în această privință, trebuie să căutăm altă explicație.

S-a presupus că, fiind sora lui Lațcu și fiica lui Bogdan, va fi domnit în numele fiilor săi minori². Dar, ca să poată fi doamnă, era necesar să fi fost ea însăși soție de domn. Ca să corespundă întrucîtva acestui principiu, s-a propus și ipoteza că Margareta, o unguroaică, s-ar fi căsătorit cu un Ștefan, presupus frate al lui Lațcu, care însă n-a domnit³. Pentru nici una din aceste ipoteze nu sînt motivări valabile.

Este adevărat însă că trebuie să ținem seama de un fapt cert: Margareta este stabilită la Siret, acolo protejează pe catolici și are confesor un dominican. În consecință, sînt toate probabilitățile ca între ea sau soțul său și Lațcu, domn în Siret, să fi fost unele legături.

După izvoarele istorice interne se mai cunoaște o Margareta, mama lui Petru voievod, fiul lui Mușat, și ea protectoare a dominicanilor. Înseamnă oare că între acestea este o identitate de persoane, sau o simplă coincidență de nume? Să fi fost ea soția lui Sas voievod? Actele următoare, al căror număr crește de acum, par să aducă lumină.

De acum încep să dea informații genealogice și documentele interne. Astfel, din actul de la 1 mai 1384 al lui Petru voievod reiese că pe mama sa o chema Margareta, era catolică, proteja pe dominicani și avea curtea sa la « Horleganoio », identificat de unii cu Hirlău, iar de alții cu Corlăteni în Dorohoi. La 3 februarie 1386 se vorbește de o scrisoare « a domnului Roman, fratele domnului Petru, voievodul Moldovii » (*domini Romani fratris domini Petri uoywody de Walachya*). Chitanța lui Vladislav al Poloniei din 27 ianuarie 1388 arată că Petru voievod avea un frate Roman, care avea și copii.

Mai tirziu, uricul lui Roman voievod de la 30 martie 1392 arată că acesta avea doi fii, Alexandru și Bogdan. În document însă, al doilea dintre consilieri este « jupan Ștețco și cu frații lui », singurul menționat astfel. Tot Roman, la 18 noiembrie 1393, amintind din nou pe cei doi fii, mai adaugă informația că mama sa era cneaghina Mușata și că mai exista un Ștețco sau Ștefan, nepotul lui de soră și primul dintre consilieri⁴.

¹ Un boier Costea găsim în documentele din secolul al XIV-lea. Era o persoană de seamă. Îl găsim în sfatul lui Roman la 30 martie 1392 și al lui Ștefan la 6 ianuarie 1395. Tot el trebuie să fie Costea Viteaz, amintit în uricul lui Iuga cu data de 28 noiembrie 1399, ca și în cel databil înainte de 28 noiembrie 1399. Poate tot el va fi fost Costea Valahul, care dă scrisoarea de la Stecar în 1402. În 1398 avea un fecior care putea da procură în numele domnului său la procesul din Dej. Care era domeniul lui? Uricul lui Iuga, datat ante 28 noiembrie 1399, ne dă o cheie pentru a-l identifica. Se spune aici că moșia dăruită lui Braia are « hotarul din sus de Strahotin în sus pe Jijie la movila Vorlov, iar de acolo de-a curmezii la drumul Strahotinului despre pan Coste, la marginea Strahotinului drept pe muceha dealului, iar de acolo de-a curmezii peste Jijia la drumul Dealului Mare, pe drum pînă la movila Vorlovului ». (M. C o s t ă c h e s c u, *Documente moldovenești*, I, p. 27). Satul lui Costea este identificat astăzi cu Costeni din com. Dingeni raionul Trușești. Aici fi era baza, deci nu departe de Hirlău. Nu a fost o domnie, ci numai o pretenție la domnie, curmată repede și înregistrată doar în pomelnic, suficient însă ca să dea naștere la pretenții pentru urmașii săi. Mai putem risca o ipoteză. Doi frați ai lui Dragoș, Tatar și Costea, nu mai apar după 1364. E posibil ca să fi murit și ei în luptele din Moldova, dar este tot așa de posibil să fi rămas acolo, frații omîtîndu-i de la moștenirea moșilor părințești. Acest Costea ar putea fi deci identic cu Costea Voievod. Oare faptul că Ioan, fiul lui Costea, dădea procură pentru susținerea unui proces la Dej, să nu fie în legătură cu drepturile sale de acolo? Mai mult. Este posibil ca Margareta de Siret să fi fost chiar doamna acestui Costea, voievod efemer. Toate aparențele sînt pentru a identifica pe această Margareta și cu Margareta, mama lui Petru voievod. În toate acestea este numai o încercare de explicare, și nu o certitudine.

² Ș t. P a s c u, *Contribuțiuni documentare la istoria românilor în sec. XIII și XIV*, Sibiu, 1944 (extras din « Anuarul Inst. de istorie », X), p. 51.

³ P. P. P a n a i t e s c u, *Din istoria luptei pentru independența Moldovei*, p. 107-109.

⁴ Se pot citi numai primele trei litere *СТѦ*. De obicei editorii au completat numele în Ște(fan), dar el poate fi completat tot așa de bine și Ște(țco), ca în documentul precedent.